

ПРАВОСЛАВНИЙ ІГУМЕН МЕЛХИСЕДЕК ДМИТРО ЯВОРСЬКИЙ.

В часах великого і праведного народного гніву, в часах повстання українського народу проти Ляхів, що катували наш народ — в тому часі, який народ назвав Колішчиною, або Гайдамаччиною, тоді то в Мотронинім монастирі коло Жаботина, на Чигиринщині, ігуменом православної монастиря був Мелхиседек Дмитро Яворський.

Праведний був чоловік і щирий син свого народу. Він бачив, як католики Ляхи безчестять святі православні церкви, як знущуються над українським православним народом і важкі думи лягали на його душу.

— Як виволити народ? — питав він себе — як повернути йому тую свободу, яку Господь дав кожному народові для життя? Кат лютує, невинна кров тече, а нарікання невинних кличуть до неба о пімсту. Пошли-ж, Боже, скору поміч твому невинному народові і увільни його від тих, які звучи себе християнами, з глумом нівечать найбільше діло рук Твоїх — нищать чоловіка на образ твій створеного.

Так питав себе і так молився ігумен Мотронинського монастиря — Мелхиседек Значко-Яворський.

Та тоді вже народний гнів кріпшав, вже вироблялося завзяття підняти руку за свою свободу. І в тім то ділі дуже помагав Яворський. Помагали й інші православні монастирі — Жаботинський, Мошногогорський, Медведівський, Лебединський і другі, давали повстанцям поміч та захист, передержували в себе Запорожців нібито черцями, чи послушниками, але Яворський був оден з перших, що помагали святий і великий народній справі. В його монастирі перебував Максим Залізняк; він заохочував народ, він наряджувався з передовими людьми, і приготував всяку иншу поміч, на яку вистарчала його сила.

Історія оповідає про ті часи, коли готовилася Гайдамаччина, страшні річі. Польща всіми способами ширила тоді унію й уніятські духовні при помочи польського війська силоміць примушували духовних і народ переходити на унію. Колиж нарід противився і боронився, тоді уніятські власті при допомозі Поляків бралися до ще більших кар і насильств.

Досить згадати такий випадок:

В Млієві громада не хотіла прийняти уніятського духовного і приказала титарови (старшому братові), Данилові Кушніреви, щоби сховав дароносицю (гробницю) церковну, що він і зробив. А хоч зробив він се з усякою побожністю, однакж уніяти з Поляками видумали брехні, що він ходив з дароносицею до коршми і пив там з неї горівку. За те ніби — обмотали йому ключем руки, обляли смолою і запалили. Опісля відрубали голову, прибили на паль і позгяняли народ, щоби бачив се і корився.

Гайдамаччина була 1768 року. Шевченко описує участь Яворського в Гайдамаччині ось як:

Над рікою Тясмином коло Чигирини зібрались повстанці, щоби вирушити проти Ляхів. Була ніч. Гайдамаки мали на возах ножі. Старшина приказала йти за возами до монастирської церкви і гайдамаки понесли вози, щоби не робити турботу і не звернути на себе уваги. Церква належала до Мотрониного монастиря, що був в лісі. Дальше Шевченко описує (за дідом своїм, що знав ті події), як відбувалося свячення ножів і яку горьку бесіду сказав тоді Яворський зібраним. Ось що він каже:

...Опинились;
Аж церков бачать: дяк співа,
Попи з кадилами, з кропилом;
Громада ніби нежива,
А-ні телень... Поміж возами
Попи з кропилами пішли;
За ними корови несли,
Як на Великдень над пасками.
Проповідь Мелхиседека:
— Молітесь, братія, молітесь! —
Так благочинний починає:
— Кругом святого Чигирини
Сторожа стане з того світу,
Не дасть святого розпізнати.
А ви Україну ховайте:
Не дайте матері, не дайте
В руках у ката пропадати!
Од Конашевича і досі
Пожар не гасне, люде мруть,
Конають в тюрмах, голі, босі...
Діте нехрещені ростуть —
Козацькі діти; а дівчата —
Землі козацької краса,
У Ляха в'яне, як перш мати,
І непокрита коса
Стидом счється; карі очі
В неволі гаснуть; розкувать
Козак сестру свою не хоче,

Сам не соромиться конать
В ярмі у Ляха... Горе, горе!
Молітесь діти! Страшний суд
Ляхи в Україну несуть —
І зарідають чорні гори.
Згадайте праведних гетьманів —
Де їх могили? Де лежить
Останок славного Богдана?
Де Острянщина стоїть
Хочби убога могила?
Де Наливайкова? Нема!
Живого й мертвого спалили).
Де той Богун, де та зима?
Ігул²⁾ що-зиму замерзає
Богун не встане загати
Козацьким трупом. Лях гуляє;
Нема Богдана червонить
І Жовті Води³⁾ й Рось зелену,
Сумує Корсунь стародавній —
Нема журбу з ким поділить.
І Альта плаче: „Тяжко жити!
Я сохну — сохну“... Де Тарас?
Нема, не чує-не в батька діти!
Не плаче братія: за нас
І душі праведних і сила
Архистратига Михаїла⁴⁾.
Не за горами карі час.
Молітесь, братія! —

Крім ігумена Яворського згадати належить в сім місці одну гарну людину, з тих часів, а то — переяславського архиєрея (єпископа), Гервасія Лінцевського. Праця сих двох щирих людей довела до того, що багато тих світських духовних, яких до унії присилувано, вернуло назад до православ'я.

Однакж робота як Мелхиседека, так і Гервасія не була на руку ні Полякам, ні Москалям. Що до Поляків, то се вже відоме, а що до Москалів, то їм байдуже було те, що Поляки православний нарід мучать панщиною і переводять на унію. Вони забороняли навіть вертати до православ'я тим, яких до унії примушено. Тому даремні були старання Мелхиседека і Гервасія, щоби Москва помогла Українцям вибитись з польської неволі. Адже-ж Москва арештувала і карала тоді не Поляків, але Українців, які посміли стати проти своїх катів Поляків підчас Гайдамаччини.

Обох згаданих мужів обвинувачено, що сприяють повстанню народу проти своїх панів і за те Мелхиседека усунено з ігуменства, а Гервасія від управи переяславської єпархії. Решту життя пережив Гервасій в київськй Михайлівськй монастирі, де вмер 1769 р. а Мелхиседек вмер року 1809.

Розумієсь, що з усуненням сих двох людей з поля діяльності стравила також багато українська справа.

Праведних і великих людей знає наша історія і з ними треба народові познакомитися. Побачивши їх, ми зрозуміємо

— хто ми
Чий сини, яких батьків,
Ким за що закуті...

Ми побачимо тоді, що ми мали багато гарного, великого, праведного і святого, яке нині може служити нам за взір, за заохоту, яким можемо хвалитися перед світом, бо як каже Шевченко, наша слава:

Без золота, без каменю,
Без хитрої мови,
А голосна та правдива,
Як Господа слово.

Що-ж з'окрема до Української Православної Церкви. то вона рівнож не мала за собою жорстоких вчинків, не накладала нікому на шию і на душу кайдан. Історія не передає за нею лихої слави.

Літописець.

¹⁾ Наливайка Ляхи спалили живого в Варшаві; Острянцю і 30 старшин козацьких по страшних муках розчвертували і розвезли по Україні на пострах людям. Тіло Богдана Хмельницького і його сина викопали спалили.

²⁾ Полковник Богун потопив Ляхів в Ігулі. Богдан вирівав 40,000 Ляхів над Руссю. Тарас Трясило вирівав над Альтою (Тарасова ніч).

³⁾ Над Жовтими Водами (річка) розбив Хмельницький Ляхів.

⁴⁾ Св. Михаїл — опікун Києва, отже й України.

Втішайся поширенням вчинків добра. Коли-ж почуєш про злочини людей, нехай се буде для тебе таке болюче, як голки, що ніби впалилися в спину. Коли-ж почуєш про добрі вчинки, прикрасися ними, як вінками квітів.

Хінська мудрість.

Українське Видавництво в Катеринославі.

Маємо на складі між иншими слідуючі книжки:

Т. Шевченко. Кобзар. Перше повне видання з портретом \$1.00, опр. \$1.50	А. Кашенко. Зруйноване гніздо. Повість скасування Січі 16
Проф. І. Огієнко. Українська Культура — з малюнками 70	На руїнах Січі. Історичне оповідання 4
С. Єфремов. Коротка історія українського письменства. 3 малюнк. 80	Мандрівка на Дніпрові пороги. Оповідання 06
Проф. Д. Дорошенко. Короткий курс історії України. 3 малюнк. 60	Над Кодацьким порогом. Істор. оповідання 05
М. О. Ковалевський. Історія Греції та Риму. 3 малюнк. 30	Борці за правду. Істор. оповідання 30
М. Левицький. Граматика української мови. В оправі 60	Під Курсуном. Істор. опов. 30
Г. Голоскевич. Український правописний словник. 20	Славні побратими. Істор. повість, Ціна 10
С. Іваницький і Ф. Шумлянський. Російсько-український словник. - 520 стор. великого формату \$2.00	Кость Гордієнко-Головко, останній лицар Запорожжя. 10
„Ярина“, Український Буквар, з малюнками Ю. Магалецького, 30	З Дніпра на Дунай. Оповідання в часів скасування Січі 25
С. Русова. Єдина діяльна (трудова) школа. 10	Д. Мордовець. Гетьман Петро Сагайдачний. Істор. опов. 20
С. Русова. Нова школа соціального виховання. Курс лекцій. 50	О. Рогова. Тиміш Хмельниченко. Істор. повість з малюнк. 30
А. Кашенко. Оповідання про славістично-запорожське низове. Ілюстрована історія Запорожжя. \$1.00	А. Чайківський. Козацька пімста, опов. з козацької старовини 20
В оправі \$1.30	М. Григорович. Як Ірландія здобула собі волю 12
	Ю. Гай. Весняні звітники. Співаник для дітей. 20
	С. Русова. Серед рідної природи. Оповідання з малюнками 16

Повний каталог Видавництва безплатно.

Продаж виключно за готівку. Книжки висилають негайно. Гроші найліпше посилати в реєстрованих листах просто на адресу: EUG. WYROWYJ, BERLIN SW 47, YORKSTR. 84 II.